

ZPRÁVODAJ

MUZEÁ KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ

LEDEN - BŘEZEN 2014

Vážení návštěvníci a příznivci přerovského muzea,

na začátku roku 2014 bych vám rád popřál mnoho zdaru a spokojenosti. Dovolte mi přece jen se ještě jednou ohlédnout za uplynulým rokem 2013. Nebojím se jej označit za velmi úspěšný, a to i díky vám a vaší přízni, kterou nám zachováváte. Celkem v loňském roce zavítalo do našeho muzea (tedy na přerovský zámek, ORNIS a hrad Helfštýn) více než 106 000 návštěvníků, z toho na hrad jich přišlo téměř 76 000. Nejnavštěvovanější „hradní“ výstavou byla výstava chladných zbraní „Ostře elegantní“, velký úspěch mělo i jubilejní 32. mezinárodní setkání uměleckých kovářů Hefaiston, které přilákalo 10 222 návštěvníků. Na stálé expozice, výstavy i jiné akce muzea v přerovském zámku zavítalo více než 25 000 návštěvníků. Největší zájem byl o výstavní projekt „Meopta80“, připomínající osmdesáté výročí založení tohoto významného podniku, který si prohlédlo 3 334 návštěvníků. Na ornitologickou stanici v roce 2013 si našlo cestu pět

a půl tisíce návštěvníků, přičemž nejúspěšnější akcí zde byla výstava „Ve městě to žije“ s více než tisícovkou návštěvníků. Mezi školami i rodinami s dětmi se těší velké oblibě speciální vzdělávací programy, které muzejní pedagogové realizují jak na přerovském zámku, tak i v ornitologické stanici. V loňském roce se programů celkem zúčastnilo bezmála 5 800 dětí, žáků a studentů.

Ani v letošním roce nepolevíme v naší snaze přinášet vám kultivovanou zábavu a poučení. Opět vám nabídneme celou řadu různorodých výstav, kulturních a vzdělávacích akcí. Můžete se těšit třeba na hlavní výstavní projekt sezóny „Za císaře pána a jeho rodinu“, který připomene nejen 100 let od počátku první světové války, ale přenesení nás i do doby před jejím začátkem, doby soumraku rakousko-uherské monarchie. Z nabídky sezónních výstav na pobočkách se mohou návštěvníci těšit na výstavu figurálních plastik „Tepaný život“ italského tvůrce Maria Converia na Helfštýně nebo na výstavu „Bájní ptáci“ na ORNIS, která ukáže jiným pohledem život ptáků, tentokrát v pověstech, bájích a legendách. Nebude chybět ani legendární Hefaiston, který nám dospěl do „Kristových let“, stejně jako již osmý ročník folklorního festivalu „V zámku a podzámčí“.

Věřím, že budete s naší nabídkou spokojeni a zachováte nám přízeň i v letošním roce.

Radim Himmler
ředitel Muzea Komenského v Přerově

Výstava rovná se jen prohlídka? Pro Labyrint přerovských škol to rozhodně neplatí!

Jarmila Klímová

Od ledna do března roku 2014 bude uspořádáno několik akcí se vztahem k výstavě Labyrint přerovských škol, která probíhá v přerovském zámku do 16. března.

V cyklu **Muzejních úterků** budou provedeny čtyři přednášky odborných pracovníků z Muzea Komenského v Přerově a Státního okresního archivu v Přerově-Henčlově s tématy k přerovskému školství (bližší informace viz na s. 8 - 9). Ve čtvrtek 13. února se bude konat přednáška Jarmily Klímové na téma Přerovské školství po roce 1945 (bližší informace na s. 12). Pokračují **víkendové komentované prohlídky výstavy Labyrint přerovských škol s autorkou** - v neděli 19. ledna ve 14 hodin, v sobotu 15. února v 10 hodin a v neděli 16. března ve 14 hodin.

Ve spolupráci s periodikem Přerovské listy byla vyhlášena **soutěž Vyznáte se v přerovských školách?** V lednovém, únorovém a březnovém čísle Přerovských listů bude položena soutěžní otázka k historii škol v Přerově. Výherci mohou získat jako odměnu publikaci z produkce muzea: knihy Dějiny přerovského školství, Archeologie Přerovska nebo Perly Muzea Komenského. Od 1. února do 9. března bude pro návštěvníky výstavy připraven **vědomostní test**. Účastníci ho vyplní a odevzdají přímo ve výstavě Labyrint přerovských škol.

Na březnové komentované prohlídce, při **derniéře výstavy**, bude třem úspěšným řešitelům testu předána cena - kniha Dějiny přerovského školství. Stranou nezůstane ani **Přerovský deník**. Pro páteční čísla přílohy těchto novin od ledna do března připravují odborní pracovníci z pracoviště školství Oddělení společenských věd MKP šest zajímavých článků k různým aspektům přerovského školství a k jeho osobnostem.

KVIZOVÁ OTÁZKA

Kolik škol vidíte na této historické pohlednici ze sbírek Muzea Komenského v Přerově? (Řešení naleznete na straně 16.)

Pro pozorné návštěvníky jsme připravili soutěž o ceny

Otázka č. 1 - Jak se jmenovaly dcery Daniela Arnošta Jablonského?

Otázka č. 2 - Ve kterém městě bylo vyrobeno nejvíce značených cínových předmětů z přerovské muzejní sbírky?

Odpověď na otázky zasílejte do 17. března 2014 na e-mail sehnalkova@prerovmuzeum.cz. Zprávu označte heslem SOUTĚŽ. Ze správných odpovědí vylosujeme tři výherce, kteří od nás obdrží nový katalog s bohatou obrazovou přílohou „Stříbro chudých“ autora Lubora Maloně.

Zdají se vám otázky příliš těžké? Odpověď naleznete ve výstavách „Stříbro chudých. Cínové předměty ze sbírky Muzea Komenského v Přerově a „Ve šlépějích dědečka Komenského. Barokní vzdělanec Daniel Arnošt Jablonský“ v našem muzeu.

Prosíme, nežádejte naše pracovníky o odpovědi na otázky. Jistě je snadno naleznete a zodpovíte sami.

Výstava Stříbro chudých představuje cínové předměty

Lubor Maloň

Od 10. prosince 2013 je v Muzeu Komenského v Přerově otevřena výstava Stříbro chudých, která představuje nejen cínové předměty z muzejní sbírky, ale také výrobky z jiných kovů nebo ze skla a keramiky, doplněné o cínové součásti.

Úplně poprvé je tak veřejnosti prezentována poměrně bohatá škála sbírkových cínových předmětů, které se do muzea dostaly postupně v průběhu 20. století z různých koutů přerovského okresu (Přerov, Lipník, Tovačov, Rokytnice u Přerova). Poprvé je k nim vydán i katalog.

Dějiny cínařství sahají až do starověku, jeho největší rozmach však nastal ve středověku a raném novověku, kdy se cínové předměty masově rozšířily v měšťanském a také v bohatším venkovském prostředí. Cín v podstatě nahrazoval zmíněným vrstvám společnosti stříbro, které bylo určeno především šlechtě. Proto je někdy tento stříbrobílý kov, cín, označován za stříbro chudých. Protože však bylo zvykem starší cínové předměty nechávat přetavit a odlévat z nich

nové, módě odpovídající výrobky, nedochovalo se příliš mnoho cínových předmětů z období gotiky a renesance. Pozdější cínařská produkce je však poměrně častá v mnohých muzeích a samozřejmě nechybí ani v tom přerovském. V jeho sbírce se nachází celkem 115 cínových nebo kombinovaných předmětů, které vznikly nejen pro každodenní potřebu domácností (konvice, džbány, holby, korbele, talíře, misky, slánky, cukřenky, svícny), ale také pro účely cechovní (vítací pohár vilkum, talíře cechu ševců) nebo liturgické (lampy věčného světla, kropenky, mešní konvičky, oltární svícny). A právě tyto předměty, společně s výrobky ze stříbra, alpaky, mědi a dalších kovů, nalezne návštěvník na zmíněné výstavě. Ta je doplněna i o ukázkou měšťanské tabule z počátku 19. století, měděné lavabo s nádržkou na vodu ve tvaru delfína a výrobky jiných řemeslníků, kteří ke své práci potřebovali stejně jako cínaři cín (zvonaři, puškaři).

Pokračování na následující straně

Přirozeně nechybějí ani panely s doprovodnými texty, které osvětlují získávání a zpracování cínu, dějiny cínařství a představují muzejní sbírku jako celek, včetně cínařských značek, které nám pomáhají lépe datovat a určit jednotlivé předměty. Právě díky nim víme, že předměty, i když těch značených je necelých 50 %, pocházejí z celkem 15 míst České republiky, Německa, Rakouska a Velké Británie (například Karlovy Vary, Cheb, Praha, Brno, Olomouc, Opava, Nový Jičín, Mohelnice, Šternberk, Salzburg, Pasov, Londýn), vytvořilo je minimálně 21 různých cínařů. Nejstarší předmět pochází z Olomouce a vznikl snad v průběhu 17. století.

Nejstarší cínový předmět ze sbírky

Současně s výstavou byl vydán i katalog cínových předmětů ze sbírky muzea, který je v prodeji v pokladně přerovského zámku.

Publikace obsahuje kromě úvodní obecné části o dějinách cínařství a přerovské sbírce soupis všech sbírkových předmětů z podsbírký Cín, která však neobsahuje jen cínové předměty, a dalších cínových a kombinovaných předmětů z jiných fondů našeho muzea (například Lipník a Tovačov). Většina položek katalogu je doplněná barevnými fotografiemi, publikace obsahuje i katalog všech značek, které se nacházejí na našich cínových předmětech.

Pozor, pozor! To stále ještě není vše!

Přednáška „Stříbro chudých“ Mgr. Lubora Maloně, historika Muzea Komenského v Přerově, vás seznámí s dějinami cínařství a s nejzajímavějšími cínovými výrobky z muzejní sbírky, mezi kterými nechybí předměty denní potřeby měšťanské domácnosti (talíře, konvice, misky, korbele, slánky, svícny), ale také předměty cechovní a liturgické. Právě cín, přezdívaný stříbro chudých, byl pro svou poměrně nízkou cenu a dostupnost masově rozšířen v měšťanských i venkovských domácnostech, kterým nahrazoval zmíněný drahý kov určený především šlechtě. Teoretická část přednášky proběhne v Korvínském domě, po jejím skončení se odehraje komentovaná prohlídka výstavy Stříbro chudých v prostorách přerovského zámku. Srdečně vás zveme 30. ledna 2014 v 17 hodin do Korvínského domu.

Jednotné zvýhodněné vstupné na přednášku i výstavu je 10 Kč.

První zjištění pěnice malé v České republice

Ptáci mají křídla, a tak se stává, že nás někdy poctí návštěvou i nečekaný druh opeřence. Naprosto neočekávaný byl ale letošní zálet pěnice malé (*Sylvia nana*) do Tovačova.

Josef Chytil

Tento druh hnízdí ve střední Asii, od stepí povolžských nížin přes východní pobřeží Kaspického moře po Mongolsko a Čínu. Zimuje v poměrně široké oblasti od „afrického rohu“ v severovýchodní Africe přes Arabský poloostrov až po severozápadní Indii. Typickým biotopem jsou suché křovinaté oblasti. Vzhledem k areálu rozšíření není překvapením, že patří k nejvzácnějším zatoulancům v celé Evropě. Do současné doby byla zjištěna méně než 50x, poměrně překvapivě převažují podzimní pozorování ze skandinávských zemí, dále z Velké Británie, ojediněle byla zjištěna v Nizozemí a Pobaltí. Ve střední Evropě jsou známa pouze dvě pozorování z Německa.

Dne 16. 11. 2013 obdržel jednatel Faunistické komise České společnosti ornitologické ing. Šírek z Kojetína urgentní, překvapivý telefonát. Dlouholetý zkušený pozorovatel ptáků Luboš Doupal váhal nad pozorováním malého, světle zbarveného ptáka na zarostlém břehu Hradeckého rybníka v Tovačově. Určil jej správně jako pěnici malou, druh ale nikdy předtím v životě neviděl a jednalo se o tak překvapivé pozorování, že bylo nezbytně nutné další potvrzení. J. Šírek okamžitě přijel, vybaven moderní určovací literaturou, určení potvrdil a pořídil i první dokumentární fotografie. Zpráva se rozšířila mezi pozorovatele ptáků rychlostí blesku (tedy rychlostí přenosu mobilními telefonními sítěmi), a již první den ji pozorovali další ornitologové. Druhým dnem sem kvůli tomuto druhu přijely i výpravy z Maďarska, Polska a Lotyšska. Řada pozorovatelů projevila důvodné obavy o to, že pták nebude schopen přežít na lokalitě další období, kdy hrozilo výrazné ochlazení, a navíc chování ptáka a celkový zdravotní dojem z něj vzbuzoval obavy o jeho další osud.

Proto bylo pracovníky Ornitologické stanice Muzea Komenského (ORNIS) přistoupeno dne 20. 11. 2013 v odpoledních hodinách k úspěšnému odchytu. Po něm byla pěnice umístěna do záchranné stanice na ORNIS v Přerově. Přechodné místo pobytu jí poskytla menší voliéra; zde jí byla nabídnuta odpovídající potrava (speciální směs pro malé druhy hmyzožravců a larvy moučných červů), kterou okamžitě začala přijímat. Protože je ale obecně chov malých druhů migrujících hmyzožravců velmi náročný, bylo rozhodnuto o jejím následném přemístění do ZOO Plzeň, kde mají s chovem podobných druhů největší zkušenosti. Přemístění se uskutečnilo 16. prosince a pěnice se naštěstí okamžitě adaptovala i v tomto prostředí. Odchycený jedinec připomíná světle zbarvenou pěnici pokřovní (viz foto).

Pěnice malá představuje tzv. superdruh společně s pěnicí pouštní (*Sylvia deserti*). Ještě donedávna byly oba dva druhy hodnoceny pouze jako poddruhy (*Sylvia nana nana* a *S. nana deserti*) jednoho druhu. Pěnice pouštní ale hnízdí v severozápadní Africe, její areál je od pěnice malé výrazně geograficky oddělen a prakticky nemigruje.

Většina těla byla zbarvena béžově až pískově, bez jakýchkoliv kontrastních znaků. Shora je pěnice malá světle hnědá, vespod světle béžová. Výrazněji je zbarvený ocas; prostřední pera rezavohnědá, ostatní vykazují výrazně tmavé vnitřní prapory, krajní ocasní pera bílá s tmavými vnitřními prapory. Výrazná rezavá barva zasahuje až na kostřec. Nápadným znakem je sírově žluté oko s černou duhovkou. Vzhledem se tak výrazně liší od všech pěti druhů střeoevropských pěnic, kde ve zbarvení převažuje nenápadné šedavé zbarvení.

V chování bylo nápadné časté pocukávání ocasem. Pěnice se nejčastěji zdržovala v přízemních křovinatých porostech, kde byla velmi nenápadná a často se zde zcela ztrácela; někdy se ozvala výrazným cvrčivým varováním připomínajícím našeho střízlíka. Druhý a třetí den pozorování se přemístila asi 400 m k okraji obce Věrovany, k malé svodnici hustě zarostlé vysokými kopřivami a dalšími ruderálními rostlinami a nízkými keři.

Zajímají vás nové přírůstky? Navštivte Záchranou stanici pro hendikepované živočichy v ORNIS.

Muzejní úterky ve znamení školství

Cyklus Muzejní úterky bude v prvním čtvrtletí roku 2014 věnován dějinám přerovského školství. Ve čtyřech přednáškách se dozvíte od autorů publikace Dějiny přerovského školství slovem i obrazem další fakta a zajímavosti, které se nevešly do knihy a na výstavu Labyrint přerovských škol.

21. ledna 2014

PhDr. Jiří Lapáček

Školství v Přerově od nejstarších zmínek do roku 1867

Přednáška ředitele Státního okresního archivu v Přerově Jiřího Lapáčka se zaměří na vznik školního vyučování v Přerově, městskou školu, školství jednoty bratrské, osobnost Jana Amose Komenského a na srovnání s okolními městy. Bude se zabývat pobělohorskou školou a jejími problémy, učiteli a počátky národního uvědomění v polovině 19. století.

Autorka přednášky, historička školství z Muzea Komenského, připomene okolnosti vzniku jednotlivých škol a zaměří se na jejich odlišnosti a významné události.

18. února 2014

Mgr. Petr Jiráček

Školství v místních částech

Petr Jiráček ze Státního okresního archivu v Přerově představí specifika venkovského školství a provede stručné srovnání vývoje škol v obcích, které se později staly místními částmi města Přerova. Podrobněji se bude zabývat historií školy v Přerově IV-Kozlovicích od jejího vzniku v roce 1910; připomene zajímavé okamžiky i osobnosti téměř sedmdesáti let jejího trvání.

4. února 2014

Mgr. Jarmila Klímová

Obecné a měšťanské školy v Přerově

Základní školství zahrnovalo v první polovině 20. století řadu chlapeckých a dívčích obecných a měšťanských škol, které byly v Přerově po roce 1918 označeny čestnými názvy podle významných osobností (např. škola Palackého, Komenského, B. Němcové, K. Světlé). S jejich rozvojem souvisí i stavba nových přerovských školních budov.

4. března 2014

Mgr. Lubor Maloň

Učňovské školství v Přerově

Přednáška Lubora Maloně, pracovníka Muzea Komenského v Přerově, seznámí posluchače s dějinami přerovských pokračovacích a učňovských škol. První část přednášky přiblíží obecný vývoj pokračovacího a učňovského školství v České republice a městě Přerově, ve druhé části bude pozornost věnována jednotlivým přerovským učňovským školám, současným i minulým. V poslední části přednášky budou mít zájemci možnost doplnit přednesené informace o vlastní zážitky a poznatky, které upřesní autorův obraz místního učňovského školství, dosud málo badatelsky zpracovaného.

Muzejní úterky se konají vždy od 17.00 v Korvinském domě na Horním náměstí č. 31. Vstupné na přednášku činí 10 Kč.

Informace o dalších přednáškách na Korvinském domě získáte také na www.prerovmuzeum.cz nebo na tel. 724 947 541 (Mgr. Sehnálková).

Drahé kameny předkolumbovských civilizací v Mexiku představí RNDr. Ivan Mrázek

Archeologové vymezili oblast zahrnující část Střední Ameriky a část Severní Ameriky a nazvali ji Mezoamerikou. Na tomto území vznikaly a zanikaly civilizace, které měly společné rysy. Jejich materiální kul-

tura je obdivuhodná. V krátkém výčtu můžeme uvést sošky, sekerky, masky a náhrdelníky z jadeitu, zrcadla z magnetitu, teotihuacánské nádoby z travertinu, mixtécké kamenné sošky boha deště Tlaloca, pohřební masky z lidské lebky, inkrustované tyrkysovou mozaikou, zlatý pectorál s tyrkysovou mozaikou, jadeitové náhrdelníky, ušní roubíky, toltecký rituální pancíř z červené mušloviny, aztécké sochy božstev s očima vykládanými mušlovinou a obsidiánem, mayské pohřební masky v životní velikosti, zhotovené technikou mozaiky z jadeitu ceněného nad zlato.

S tím vším se můžete seznámit na přednášce RNDr. Ivana Mrázka 11. března 2013 od 17 hodin v Korvinském domě. Přednáška bude doplněna výstavkou drahých kamenů. Zájemci si zde mohou zakoupit za mimořádně výhodnou cenu novou výpravnou knihu I. Mrázka: Drahé kameny starověkých civilizací. Kniha byla vyhlášena „nejkrásnější knihou knižního veletrhu“ v Havlíčkově Brodě. Vstupné na přednášku je tradičně 10 Kč. Neváhejte využít této mimořádné příležitosti.

Objev unikátního pokladu z doby bronzové v obci Hradčany na Přerovsku

Zcela unikátní objev se podařil archeologům Muzea Komenského v Přerově v uplynulém roce 2013. Jde o největší poklad z mladší doby bronzové, který byl dosud na území Přerovska objeven. Depot byl nalezen během přípravy knihy o obci Hradčany, která se v roce 2013 stala Vesnicí roku Olomouckého kraje. Za posledních 100 let se jedná v pořadí o druhý depot z doby bronzové nalezený na katastru této obce. V prvním případě se jednalo o depot bronzových náramků objevený v roce 1901.

Zdeněk Schenk

Význam nově získaného pokladu ukrytého v prostoru sídliště z mladší doby bronzové (1300 - 1000 př. n. l), poblíž Moravské brány - jednoho z nejvýznamnějších přírodních komunikačních koridorů ve střední Evropě, podtrhuje vedle několika set kusů bronzových artefaktů i nález zlatých předmětů, které byly původně rovněž součástí depotu.

Depot - sklad kovových předmětů byl nalezen shodou okolností na Bílou sobotu po velkopáteční noci, tedy v čase, ve kterém se dle lidových tradic otvírají poklady ukryté v zemi. Kdo poklad uložil do země a jaké pohnutky jej k tomu vedly, se již dnes nedozvíme.

Depot byl uložen do země v místě sídliště staršího stupně popelnicových polí poblíž dnešní obce Hradčany. Sklad kovových předmětů obsahoval kolem 300 kusů, což patrně nebude konečné číslo vzhledem k jeho rozptýlení v ornici. I tak tento počet řadí hradčanský depot k největším pokladům z doby bronzové na Moravě. Sklad v převážné většině tvořily bronzové pukličky kruhového či mírně oválného tvaru, které se dělily podle průměru na dvě velikostní kategorie.

Pukličky byly opatřeny dvěma protilehlými otvory. U některých se objevily další dva druhotně vytvořené otvory, což lze považovat za náznak reparace. Většina badatelů předpokládá využití puklicek jako ozdoby - nášivky na ženském oděvu. Nelze vyloučit ani jejich uplatnění jako prvku zbroje či součásti koženého opasku.

Na základě hromadného nálezu štítových puklic uložených v nádobě na lokalitě ve Zvolenu vyslovil slovenský archeolog Jozef Paulík v 60. letech 20. století domněnku, že byly puklice uchyceny na štítě bojovníka. Po tvarové a výzdobné stránce se přitom opírá o analogie zachovaných nálezů severoevropských a západoevropských štítů z mladší doby bronzové.

Pokračování na následující straně

Depot z Hradčan objevený v roce 2013 se řadí k horizontu depotů Mankovice, Opava-Kateřinky, Tučapy, ve kterých dominují desítky až stovky pukliček opatřených dvěma otvory. Takovéto depoty jsou typické především pro oblast severní části Karpatské kotliny, konkrétně pro severní a střední Slovensko. Uvedené moravské depoty jsou tudíž projevem kulturních vazeb na severokarpatský prostor.

Vedle nejpočetnější zastoupených puklic obsahoval depot sekery s tulejkou a ouškem zdobené žebrováním, zlomky několika jehlic, deformovaný kruhový terč zdobený po obvodu vybičeným motivem a jeden exemplář miniaturní dvouramenného bronzového sekeromlatu. Naprosto unikátní se jeví přítomnost zlatých předmětů ve formě svinutých zlatých drátků a části zlatého slitku. V současné době jsou jednotlivé předměty laboratorně ošetřovány, kresebně a fotograficky dokumentovány a katalogizovány.

Informace o nálezu depotu nebyly z preventivních důvodů zveřejňovány do doby ukončení vlastního průzkumu na lokalitě. Ten probíhal několik měsíců formou prospekce za pomoci detektoru kovů, na které se podíleli detektoráři z Přerova zapojení do projektu Preventivní archeologie, podporovaného Olomouckým krajem. Společný průzkum odborníků a zájemců o historii poukazuje na jednu z možných cest při hledání vzájemné spolupráce na záchraně kulturního dědictví České republiky.

V případě pokladu z mladší doby bronzové nalezeného v obci Hradčany v roce 2013 se jedná o zcela unikátní soubor archeologických nálezů mimořádné historické hodnoty, přesahující svým významem rámec Olomouckého kraje.

Část depotu z mladší doby bronzové objeveného v roce 2013 v obci Hradčany na Přerovsku.

Jarmila Klímová přednáškou představí, jaké bylo přerovské školství po roce 1945

Vyhlašování nových školských zákonů v každém desetiletí druhé poloviny 20. století docházelo k výrazným změnám základního a středního školství. Po přehledném úvodu o proměnách školství od roku 1945 do současnosti si objasníme na konkrétních případech, jaký vliv měly školské zákony na rozvoj vybraných přerovských škol různého typu. Protože se jedná o dobu ne tak dávno minulou, mohou na svá školní léta zavzpomínat posluchači několika generací. Přednáška se uskuteční ve čtvrtek 13. února 2013 od 17 hodin v prostorách Korvínského domu. Vstupné 10 Kč.

Pozor! Stručný přehled všech přednášek Muzea Komenského v Přerově naleznete v Kalendáriu Zpravodaje na poslední straně.

Až se jaro zeptá...

Jana Kosturová

... zda jste na něj připraveni, budete znát odpověď? Když přijdete do ornitologické stanice a zúčastníte se stejnojmenné akce, odpověď bude snadná. Alespoň co se týká ptáků.

V pátek 21. února zveme rodiče a prarodiče s dětmi, ale i všechny ostatní na podvečer věnovaný ptačím budkám. Sejdeme se v 16.30 hodin před budovou ORNIS a v zahradě si ukážeme různé druhy budek a vysvětlíme, proč je dobré je ptákům nabízet, jak by měly správně vypadat a čemu se při výrobě a vyvěšování vyhnout.

Pokračování na následující straně

Rodinka nebo jedinci (zaplativše vstupné 100 korun) se pak vrhnou do práce a jednu budku stlučou z připravených dílů. Samozřejmě si ji nakonec také všichni odnesou domů. Ale předtím si ještě ukážeme, kteří ptáci budky využívají, nějakého si také z papíru vyrobíme a řekneme si, co se v budce děje dál, když ji ptáci obsadí. Na konci si ti starší trochu protáhnou tělo a v roli ptačích rodičů je necháme před cestou domů nakrmit jejich malá „písklata“.

Na akci je dobré se přihlásit předem, abychom nachystali dostatečný počet budek a všeho potřebného. Volejte na telefon 581 219 910, pište na kosturova@prerovmuzeum.cz a nebo za námi přijďte do ORNIS v Bezručově ulici osobně.

Budku nakonec také všichni odnesou domů. Ale předtím si ještě ukážeme, kteří ptáci budky využívají, řekneme si, co se v nich děje dál, když je ptáci obsadí.

Nahlaste nám, prosím počet účastníků a zároveň, kolik budek budete vyrábět (ideálně 1 skupina = 1 budka = 100 Kč vstupné) do středy 19. 2. 2014.

A pak ať se nás jaro klidně zeptá, že?

Lidové zvyky opět ožívají. Blíží se pátý Přerovský masopust!

policajt s ferulí na vyplácení nezbedníků, řezník, kůň, žid, cigánka a další masky podle vkusu a zájmu každého „masopustníka“. Tanec hospodyně s medvědem zaručí hojnost, zdraví a štěstí do domu, a proto jsou masopustní maškary od hospodářů obdarovávány koblížky, koláčky, uzeným, taky vínem nebo slivovicí. Na konci průvodu muzika zahraje na „Na konopě“ a tanečníci se budou v tanci snažit vyskočit co nejvýš, aby byla úroda jak se patří vysoká. Jednou ze zastávek bude tradičně nádvoří našeho muzea, tak věříme, že nám koledníci zajistí bohatou úrodu spokojených návštěvníků.

Jak probíhal 15. březen 1939 v Přerově?

Obsazení českých zemí 15. března 1939 patří bezesporu mezi nejtragičtější data naší historie a následujících šest let nacistické okupace se stalo těžkou zkouškou celého národa.

Petr Sehnálek

U příležitosti blížícího se 75. výročí této smutné události se ohlédneme, jak probíhal samotný počátek okupace v Přerově.

Poslední dny před 15. březnem panovaly mezi zasvěcenými veřejnými pracovníky dokonce optimistické nálady, neboť se očekávalo rozuzlení situace, jež by nakonec mělo vést až k odčinění Mnichova. Kvůli absenci žijících zasvěcených pamětníků těchto událostí lze se jen domýšlet, že po prvních neoficiálních zprávách o obsazování Moravské Ostravy a odtržení Slovenska mohl být předpokládán zásah zvenčí na

podporu republiky. Proběhlo tedy několik jednání představitelů města s vojenskými činiteli přerovských útvarů za účelem sjednání společného postupu tzv. pro každý případ. V pozdních hodinách 14. března v objektu velitelství náhradního praporu Pěšího pluku 34 na Komenského třídě č. 13 jednali právě důstojníci přerovské posádky s představiteli města a spolků o opatřeních vojenského rázu. Tělovýchovné organizace měly zařídit pohotovost svých členů, kterým měly být z vojenských skladů na území města vydány zbraně a výstroj. Oficiální příkazy z vyšších míst však do Přerova stále nepřicházely. Začínalo být jasné, že je zle, až nakonec přišla zpráva

o obsazování zbytku republiky Němcem. První se to dozvěděli vojáci, kteří potupný rozkaz neklást okupantům odpor předali politickým a veřejným představitelům města. Přerov stejně jako celá republika resp. její zbytek bude vzat pod „říšskou ochranu“.

Pochmurný 15. březen – Němci na Žerotínově náměstí, 15. 3. 1939.

Bylo třeba urychleně jednat a zachránit, co se dá! Již od pozdních nočních hodin posledního dne republiky pálili vojáci v jezdeckých kasárnách tajnou zpravodajskou dokumentaci a ve spolupráci se spolehlivými občany města byly vynášeny z vojenských objektů zbraně a munice. Zbraně, střelivo, výbušniny, kyselina sírová (jako náplň do protitankových granátů), vojenská výstroj, důvěrné písemnosti putovaly do skrýší ve městě (např. v nemocnici či dokonce na půdě radnice) a okolních obcí (např. v Želatovicích a Věrovanech). Starosta města František Lančík pak spolu s městským stavitelem Stanislavem Andrlíkem zařídili uschování důvěrných spisů. K těm byly ještě přidány zlaté mince z nálezů při demolici staré pošty, do té doby uložené v pokladně městského důchodu, a také Komenského rukopisy a jiné skvosty ze sbírek muzea. To vše bylo pečlivě zabaleno a vloženo do plechových kra-

bic, které byly ještě 15. března nad ránem zazděny na přerovském zámku. Brzy ráno se pak z rozhlasu či narychlo vytištěných městských vyhlášek trdnou zprávu o zániku samostatnosti dozvěděli i běžní občané a smutně čekali, až okupanti dorazí také do Přerova.

Komenského rukopisy a další skvosty ze sbírek muzea byly uloženy do krabic a ještě nad ránem 15. března zazděny na přerovském zámku.

První jednotky wehrmachtu dorazily do Přerova od Moravské Ostravy kolem 9. hodiny dopolední. Jednalo se o jednotky 2. motorizované divize VIII. armádního sboru. Velitel jednotek obsazujících Přerov plukovník Wagner předložil ihned požadavky na zásobování a ubytování vojsk, ke kterému Němci posléze využili budov reálného gymnázia a Komenského obecných škol. Dále zabrali některé prostory sokolovny a přechodně též i Dělnického domu na Šířavě a Spolkového domu na Trávníku. Důstojníci se ubytovali v hotelu Grand na Husově třídě.

Radnice obsazená německými jednotkami, jaro 1939. Zajímavé je, že vedle nacistické vlajky je ještě vyvěšena také československá státní vlajka.

Zajímavostí je, že někteří z důstojníků okupačního vojska v Přerově byli sudetští Němci - bývalí důstojníci čs. armády. Ubytovatelem byl například kapitán Domes - bývalý major Horského pěšího pluku 6 z Ružomberka. Později zde pak působili např. kapitán Tkaný, jenž býval zástupcem velitele Ženíšního pluku 2 v Kroměříži či kapitán Wanke - bývalý major Dělostřeleckého pluku 106 z Brna. Obsazení zbytku republiky Německem přineslo vedle konce státní samostatnosti řadu dalších menších či větších správních, hospodářských a právních změn, na něž si museli občané zvyknout. Patrně nejviditelnější a nejnáhlejší změnou bylo zavedení pravosměrného dopravního provozu. K této změně došlo takřka ze dne na den a na Přerovsku se celá tato přeměna obešla

Němečtí strážníci před hotelem Grand v Husově třídě, jaro 1939. Tento hotel byl již první den okupace obsazen Němci, kteří si zde zřídili štáb a také již v onen první den stačili přijmout nadšený hold přerovských Němců. Těch žilo ve více než 25 tisícovém městě 675.

Německá hlídka před branou do tzv. obecního hospodářství v ulici Za mlýnem, jaro 1939. Budova již dnes neexistuje - stála proti mlýnu vedle budovy dnešní základní školy Malá Dílážka.

dokonce bez nehod. Dlužno však poznamenat, že onen relativně hladký průběh zpravosměrnění dopravy byl způsoben skutečností, že se změna směru dopravy v tehdejší Česko-Slovensku usilovně připravovala již od počátku ledna tak, aby počínaje 1. květnem 1939 byla provedena. Vpád říšskoněmecké branné moci pak jen celou akci pouze uspil.

Řešení kvizové otázky ze strany 3

Zemská hospodářská - dnes střední škola zemědělská na Osmeku. Na Komenského třídě budova gymnázia a průmyslové školy. Náměstí Fr. Josefa - vpravo před kostelem patrová budova farní (obecné) školy - byla zbořena roku 1926, na jejím místě nyní Komerční banka. Dvě budovy pro obecné a měšťanské školy na Palackého ulici - v roce 1920 navýšeny o další patro, dnes sídlo soukromých škol. Pedagogium na ulici B. Němcové bylo určeno pro učitelský ústav a obecnou dívčí školu, dnes základní škola.

Přerov, jak ho možná ještě neznáte, vám ukáže Šárka Krákorová Pajůrková

Ve čtvrtek dne 27. března 2014 proběhne v sále Korvinského domu od 17 hodin přednáška Mgr. Šárky Krákorové Pajůrkové na téma **Dějiny města Přerova**. Přednášející provede posluchače historií Přerova od pravěku až do poloviny minulého století. Největší pozornost bude věnovat radikální proměně charakteru města ve druhé polovině století devatenáctého. Prostřednictvím promítaných snímků fotografií nabídne jedinečný pohled na Přerov a zároveň vzpomene významných stavebních počinů na jeho území na konci devatenáctého století a v první polovině století dvacátého. Vstupné na přednášku je 10 Kč.

Zadáno pro milovníky starých hraček

Vzpomínáte si na stavebnici Merkur? Víte, co znamenala značka KDN, TOFA nebo IGRA? Čím se zabývala firma HAMIRO a co vyráběl SMĚR? Starší si jistě vybaví nepřeberné množství nápaditých hraček, mladší se možná setkali s Igračkem či nepřekonatelným Merkurem. Jaké hračky se u nás vyráběly v letech 1950 až 1990 se dozvíte na připravované výstavě, kterou v muzeu otevřeme letos v červnu. A pokud máte doma některý ze skvostů naší poválečné výroby, máte možnost se pochlubit i ostatním a vaše hračky nám do výstavy zapůjčit.

Bližší informace získáte u Mgr. Sehnákové na tel. 724 947 541 nebo e-mailem na adrese: sehnalkova@prerovmuzeum.cz.

Soutěžte s festivalem!

Stalo se již tradicí, že součástí folklorního festivalu V zámku a podzámčí, který pořádá místní Folklorní soubor Haná Přerov ve spolupráci s Muzeem Komenského v Přerově, jsou nejen taneční a hudební vystoupení dětských a dospělých souborů a umělců, ale také soutěže pro děti.

Lubor Maloň

Kromě tematicky zaměřeného vzdělávacího programu a dětských her, které probíhají přímo během festivalu (letos v pátek a sobotu 13. a 14. června), se jedná o pěveckou soutěž O zámecký klíč a výtvarnou soutěž, která každý rok nese jiný název, vždy korespondující s hlavním tématem festivalu. A protože jim v letošním roce budou muzikanti a lidová hudba našich předků, dostala soutěž jméno Muzikanti, co děláte?

Soutěž **O zámecký klíč** je určena všem dětem, které si rády a s chutí zazpívají a je jim mezi 5 a 15 lety. Soutěžící bojují ve zpěvu lidových písní ve čtyřech kategoriích (I. děti předškolního věku, II. žáci 1. a 2. ročníku ZŠ, III. žáci 3. až 5. ročníku ZŠ, IV. žáci II. stupně ZŠ a nižších tříd víceletých gymnázií), nejprve v základním výběrovém kole, poté ve finále během festivalu v sobotu 14. června na Horním náměstí, kam postoupí zpravidla 3 nejlepší zpěváčci z každé skupiny. Děti hodnotí odborná porota, složená z učitelů hudby, pedagogů a hudebníků.

Výběr soutěžících do finále pěvecké soutěže se uskuteční v sobotu 5. dubna v 9.00 hodin (I. a II. kategorie) a v 10.30 hodin (III. a IV. kategorie) v Korvínském domě Muzea Komenského v Přerově (Horní náměstí 31). Soutěžící budou zpívat bez hudebního doprovodu, k dispozici bude klavír pro udání základního tónu písně. Zájemci o účast v soutěži se mohou přihlašovat až do pátku 4. dubna 2014 (do 8.00 hodin) na e-mailovou adresu ozameckyklic@seznam.cz. Do mailu stačí napsat jméno a příjmení soutěžícího, věk, telefonní a e-mailový kontakt (nejlépe na jednoho z rodičů), bydliště, název školy a především název zvolené lidové písně. Obzvláště vítané jsou hanácké písničky.

Výtvarná soutěž Muzikanti, co děláte? bude vyhlášena v průběhu měsíce února a zaměří se na děti z mateřských a základních škol. V loňském roce se do ní zapojilo přes 200 dětí z 26 škol a 12 okresů Moravy a Slezska. Úkolem dětí bude výtvarné

ztvárnit libovolné motivy na téma muzikantů, hudebníků a lidové hudby našich předků. Uzávěrka soutěže bude v polovině května. Bližší informace budou k dispozici na webových stránkách muzea. Nejlepší práce a další výtvarná díla vybraná porotou

budou veřejnosti představena **na výstavě Muzikanti, co děláte?** v Muzeu Komenského v Přerově od 30. května do 7. září 2014. Slavnostní vyhlášení výsledků se uskuteční na vernisáži 29. května v 11.00 hodin.

Cestovatelé, nepřehlédněte! Autobusový zájezd do Znojma bude v polovině června

Muzeum Komenského zve všechny milovníky umění a historie na autobusový zájezd do Znojma, který se uskuteční 19. 6. 2014. Odjezd autobusu bude z Přerova od kina Hvězda v 7.00.

Společně navštívíme rotundu svaté Kateřiny (exteriér), Loucký klášter, Znojemský hrad, Znojemské podzemí, radniční věž, chrám sv. Mikuláše, kapli sv. Václava a mnoho dalších zajímavostí.

Bližší informace a přihlášky na e-mailu: lukes@prerovmuzeum.cz nebo v pokladně přerovského zámku. Počet míst je omezen, proto neváhejte a včas se přihlaste!

Na společný zážitek se těší průvodce Mgr. Kamil Lukeš.

KALENDÁRIUM

neboli

CO VÁS MŮŽE ZAJÍMAT...

18. 1. Zimní prohlídka parku Michalov. Odchod v 9.30 od ORNIS.

18. 1. Mezinárodní sčítání vodního ptactva. Sraz v 8.15 před vlakovým nádražím v Tlumačově. Délka trasy cca 15 km, předpokládaný konec v 15 - 16 hodin. Teplé oblečení a dobrá obuv nutná!

19. 1. Komentovaná prohlídka výstavy Labyrint přerovských škol. Začátek ve 14 hodin v prostorách přerovského zámku. Provází Mgr. Jarmila Klímová. Vstupné 40/20 Kč.

21. 1. Školství v Přerově od nejstarších zmínek do roku 1867. Přednáší PhDr. Jiří Lapáček. Začátek v 17 hodin v Korvinském domě. (Horní nám. 31, Přerov). Vstupné 10 Kč.

30. 1. Stříbro chudých. Přednáší Mgr. Lubor Maloň. Začátek v 17 hodin v Korvinském domě. (Horní nám. 31, Přerov). Po skončení přednášky následuje prohlídka stejnojmenné výstavy. Zvýhodněné vstupné 10 Kč.

4. 2. Obecné a měšťanské školy v Přerově. Přednáší Mgr. Jarmila Klímová. Začátek v 17 hodin v Korvinském domě. (Horní nám. 31, Přerov). Vstupné 10 Kč.

13. 2. Přerovské školství po roce 1945. Přednáší Mgr. Jarmila Klímová. Začátek v 17 hodin v Korvinském domě. (Horní nám. 31, Přerov). Vstupné 10 Kč.

15. 2. Komentovaná prohlídka výstavy Labyrint přerovských škol. Začátek v 10 hodin v prostorách přerovského zámku. Provází Mgr. Jarmila Klímová. Vstupné 40/20 Kč.

18. 2. Školství v místních částech. Přednáší Mgr. Petr Jiráček. Začátek v 17 hodin v Korvinském domě. (Horní nám. 31, Přerov). Vstupné 10 Kč.

21. 2. Až se jaro zeptá... Výroba ptačích budek. Bližší v tomto čísle informace na straně 12-13.

POZOR NEPŘEHLÉDNĚTE! V měsíci březnu je hrad Helfštýn pro veřejnost otevřen každou sobotu a neděli v době od 9.00 do 16.00.

1. 3. Pátý Přerovský masopust. Tradiční Přerovský masopust. Více v tomto čísle na straně 13. Podrobné informace na www.hanaprerov.cz.

4. 3. Učňovské školství v Přerově. Přednáší Mgr. Lubor Maloň. Začátek v 17 hodin v Korvinském domě. (Horní nám. 31, Přerov). Vstupné 10 Kč.

11. 3. Drahé kameny předkolumbovských civilizací v Mexiku. Přednáší RNDr. Ivan Mrázek. Začátek v 17 hodin v Korvinském domě. (Horní nám. 31, Přerov). Vstupné 10 Kč.

16. 3. Komentovaná prohlídka výstavy Labyrint přerovských škol. Začátek ve 14 hodin v prostorách přerovského zámku. Provází Mgr. Jarmila Klímová. Vstupné 40/20 Kč.

27. 3. Přerov – jak ho možná neznáte. Přednáší Mgr. Šárka Krákorová Pajůrková. Začátek v 17 hodin v Korvinském domě. (Horní nám. 31, Přerov). Vstupné 10 Kč.

ZPRAVODAJ MUZEA KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ leden - březen 2014

Texty: Magda Barboříková, Radim Himmler, Josef Chytil, Jarmila Klímová, Jana Kosturová, Šárka Krákorová Pajůrková, Kamil Lukeš, Lubor Maloň, Ivan Mrázek, Petr Sehnálek a Kristina Sehnálková
Foto: archiv Muzea Komenského v Přerově a archiv RNDr. Ivana Mrázka
Redakce a grafická úprava: Kristina Sehnálková

Vydalo Muzeum Komenského v Přerově, p.o., Horní nám. 7. 750 11, Přerov. IČO: 00097969.

Zaregistrováno Ministerstvem kultury ČR pod zn. MK ČR E 21496. Příští číslo vyjde 1. dubna 2014.

Muzeum Komenského v Přerově je zřízeno a financováno Olomouckým krajem.

